

Moterų ir vyrų mokslinių karjerų tendencijos Lietuvoje ir Suomijoje*

Aurelija Novelskaitė

Socialinių mokslų (sociologijos) daktarė
Socialinių tyrimų institutas
Saltoniškių g. 58, LT-08105 Vilnius
Tel. (8 685) 670 30
El. paštas: novelskaite@ktl.mii.lt

Giedrė Purvaneckienė

Docentė socialinių mokslų (edukologijos) daktarė
Vilniaus universiteto Edukologijos katedra
Universiteto g. 9/1, LT-01513 Vilnius
Tel. (8 5) 266 76 25
El. paštas: g.purvaneckiene@lzv.k.lt

Straipsnyje analizuojamos moterų ir vyrų mokslinės karjeros pokyčių tendencijos Lietuvoje ir Suomijoje. Statistinė analizė atliekama trimis lygmenimis: doktorantūros, mokslinės veiklos ir akademinės hierarchijos. Tyrimo rezultatai rodo, kad abiejose šalyse vyksta mokslo bendruomenės feminizacija. XXI a. pradžioje Lietuvoje moterys aktyviau įsitraukė į mokslo bendruomenę nei Suomijoje. Tačiau aukščiausiais akademinės hierarchijos lygmenimis moterims geriau atstovaujama Suomijoje. Tikėtina, kad šiuos pokyčius ir skirtumus tarp šalių lemia skirtingos priežastys: aktyvi lyčių lygybės moksle diegimo politika Suomijoje ir mokslo karjeros patrauklumo sumažėjimas (ir vyrų pasitraukimas iš mokslo sektoriaus) Lietuvoje.

Pagrindiniai žodžiai: lytis, mokslinė karjera, moters mokslinė karjera, Europos Sąjunga.

Įvadas

Pastaraisiais metais Lietuvoje gerokai suaktyvėjo dėmesys mokslo bendruomenės problemoms tiek nacionalinės politikos, tiek akademinų tyrimų lygmeniu. Šioje tematikoje ypatingo dėmesio susilaukė lyčių aspektas. Nors kol kas tyrimų rezultatus pristatančių mokslinių publikacijų nėra gausu, jau nustatyta, kad vyrauja nerealistiniai, stereotipiški Lietuvos vidurinių mokyklų ir gimnazijų baigiamųjų klasių moksleivių moters mokslininkės įvaizdžiai, kurie atgraso jaunimą nuo mokslinės karjeros pasirinkimo; mokytojų palaikomą stereotipinę požiūrį į moters padėtį fizinių

ir technologijos mokslų srityse atspindi akivaizdžiai retesnis merginų nei vaikinių nusiteikimas rinktis šių mokslų studijas aukštosiose mokyklose (Moksleivės ir studentės..., 2008). Lietuvos aukštojoje mokykloje pradedama mokslinė socializacija dažnai pasireiškia mažiausiai kitokiu (o dažniau – nepalankiu) požiūriu į merginas nei vaikus (bent jau fizinių ar technologijos mokslų srityje) (Urbonienė, 2007), todėl dauguma merginų nusprendžia atsakyti mokslinės karjeros apskritai (Novelskaitė, 2008b). Be to, moterys pirmuosius mokslo laipsnius įgyja būdamos vyresnio amžiaus nei vyrai (ir taip apriboja savo mokslinės

* Šio straipsnio parengimą finansavo Lietuvos valstybinis mokslo ir studijų fondas (projektas T-12/08, 2008 m.).

karjeros galimybes) (Novelskaitė, 2008a), o mokslinėje veikloje moterys kur kas dažniau nei vyrai susiduria su būtinybe spręsti profesinės veiklos keliamų reikalavimų derinimo su pareigomis šeimai problemą (Purvaneckienė, 2006). Galiausiai, dėl įvairių mokslo organizacijose vykstančių socialinių procesų dauguma moterų mokslininkių tiesiog pačios atsisako karjeros ambicijų (ir, atitinkamai, galimybių) (Novelskaitė, 2008c; Žiliūkaitė, 2006). Šių, nors kol kas vis dar fragmentiškų, tyrimų rezultatai verčia Lietuvos švietimo sistemą apibūdinti kaip teikiančią per mažai dėmesio socialiniams lyčių skirtumams. Viena iš to kylančių problemų yra visuomenėje įsitvirtinantis neadekvatus mokslinės veiklos įvaizdžiai, atgrasantys Lietuvos jaunimą nuo šios profesijos pasirinkimo.

Kita vertus, pastarieji tyrimai ir nuo 1990-ųjų vidurio kaupiami statistiniai duomenys jau leidžia pradėti vertinti Lietuvos švietimo sistemą bei esamą Lietuvos mokslo potencialą lyties aspektu ir, remiantis tyrimais, pradėti formuoti atitinkamą švietimo ir mokslo politiką. Be to, sukaupta informacija sudaro galimybes pradėti lyginamuosius tyrimus ir nagrinėti Lietuvos padėtį kitų pasaulio šalių kontekste.

Istoriniu požiūriu visų pasaulio šalių moksle ilgą laiką dominavo išskirtinai vyrai, moterų įsitraukimas į mokslo tyrimus – santykinai naujas reiškinys. Be to, nors ilgą laiką didesnis moterų aktyvumas buvo tik tam tikrose (humanitarinių, socialinių, medicinos, bet ne tikslųjų ar technologijos) mokslų srityse, aukščiausias akademinės hierarchijos pakopas dar ir šiandien visose šalyse pasiekia tik labai nedaugelis moterų.

Svarbu pažymėti, kad Europos Komisijos (toliau – EK) iniciatyva jau buvo analizuotos ir posovietinio / socialistinio bloko šalių (Blagojević ir kt., 2003), ir atskirai Europos Sąjungos (toliau – ES) šalių senųjų narių mokslo bendruomenės lyties aspektu (Osborn ir kt., 2000). Tačiau nagrinėjant Lietuvos švietimo ir mokslo politiką lyčių aspektu būtų svarbus geografiškai artimų (Baltijos jūros regiono), bet sociopolitiškai visiškai skirtingų (posovietinės ir Šiaurės) šalių palyginimas. Toks palyginimas iki šiol nebuvo atliktas.

Šis straipsnis – tai viena pirmųjų studijų, kuriose būtų lyginami moterų ir vyrų įsitraukimo į Lietuvos mokslo bendruomenę ypatumai su analogiškais Suomijos rodikliais. Suomija šiuo atveju pasirinkta kaip palyginamasis atvejis dėl kelių priežasčių. Pirmą, kaip minėta, Suomija yra viena Šiaurės šalių (t. y. artima geografiškai, bet skirtinga sociopolitiškai). Antra, Suomija, kaip ir Lietuva, yra viena iš šiandieninių ES šalių. Trečia, būtent Suomijoje 2005 m. moterų dalis tarp aukščiausias akademinės (profesorių) pozicijas pasiekusių mokslo bendruomenės narių buvo didžiausia (22 proc.) iš visų senųjų ES narių (Higher Education..., 2008, p. 46). Ketvirta, Suomija – tai šalis, kurios pasiekimai lyčių lygybės įgyvendinimo srityje 2008 m. pripažinti geriausiaisiais tarp ES narių (Hausmann, Tyson, Zahidi, 2008, p. 8). O Lietuva pagal analogišką lyčių lygybės įgyvendinimo rodiklį 2008 m. tebuvo 23-ia iš 130 pasaulio valstybių (ten pat). Šio straipsnio kontekste ypač svarbu yra tai, kad nacionalinės iniciatyvos, nukreiptos į lyčių lygybės užtikrinimą moksle, Suo-

mijoje pradėtos plėtoti 1980-ųjų pradžioje (Husu, 2001, p. 84–89). Lietuvoje kol kas atlikti tik pirmieji socialinių lyties aspektų moksle tyrimai, bet jie jau spėjo sukelti visuomenės susidomėjimą bei atsispindėjo mokslo ir švietimo politikoje (pvz., 2008 m. birželio 2 d. švietimo ir mokslo ministro patvirtinta *Moterų ir vyrų lygių galimybių moksle Lietuvoje strategija* (Nr. ISAK-1600)). Tačiau mokslinių tyrimų šių mokslo politikos priemonių įgyvendinimui pagrįsti dar toli gražu neužtenka.

Taigi šio straipsnio tikslas – palyginti moterų (ir vyrų) išitraukimo į Lietuvos ir Suomijos mokslo bendruomenės ypatumus ir, papildžius bei praplėtus turimų žinių apie analizuojamą reiškinį apimtis, įvertinti Lietuvos situaciją.

Pagrindiniai duomenų šaltiniai

Straipsnyje pristatoma duomenų, sukauptų iš kelių skirtingų statistinės informacijos šaltinių, analizė. Lietuvos situaciją atspindinčių duomenų šaltiniai yra du. Pirmasis – vienos iš straipsnio autorių disertacijoje pradėta formuoti (ir vėliau nuolat atnaujinama) duomenų bazė, kurioje kaupiami duomenys apie moterų ir vyrų įvairiais metais apgintas pirmąsias ir antrąsias įvairių mokslų sričių disertacijas (Novelskaitė, 2003a). Antrasis duomenų šaltinis – tai serija Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės skelbiamų informacinių leidinių *Mokslo darbuotojai ir jų veikla* (1999–2008). Remiantis šiuose leidiniuose pateikta informacija buvo skaičiuojamos moterų procentinės dalys tarp akademinio personalo Lietuvoje įvairiais metais.

Moterų išitraukimą į Suomijos mokslo (akademine) bendruomenę atspindinčių duomenų šaltinis – tai KOTA – Suomijos švietimo ministerijos palaikoma statistinių duomenų bazė, kurioje kaupiama informacija apie universitetus (KOTA..., 2004). Tyrime naudojami šios duomenų bazės duomenys, atspindintys įgijusiųjų mokslo laipsnius įvairiais metais pasiskirstymą pagal lytį bei moterų dalį tarp akademinio personalo Suomijoje įvairiais metais.

Papildomai atliekant palyginamąją analizę naudojami 2003 m. EK pradėti publikuoti duomenys apie įvairius moterų (ir vyrų) išitraukimo į mokslinę veiklą aspektus skirtingais mokslo bendruomenės lygmenimis ES šalyse. Konkrečiau, straipsnyje analizuojami dviejuose iki šiol pasirodžiusiuose plačios apimties leidiniuose *She Figures 2003* (2003) ir *She Figures 2006* (2006) pristatomi duomenys, iš kurių analizei pasirinkti trys aspektai. Pirmasis aspektas – tai moterų (ir vyrų) išitraukimas į doktorantūros lygmens studijas, t. y. tą išsimokslinimo lygmenį, kuriame mokymo(si) „programos skirtos aukštesnio lygio studijoms bei originaliam tyrimui“ (*She Figures*, 2006, p. 95) ir kuris apima „trečiojo lygmens programas, kurių baigimas sudaro galimybes įgyti aukštesniąsias kvalifikacijas tyrimų srityje“ (*She Figures*, 2006, p. 14). Antrasis aspektas – tai moterų (ir vyrų) tyrėjų – „profesionalės ir profesionalai, susiję su naujų produktų, procesų, metodų ir sistemų koncepcija ar kūrimu, dalyvaujantys atitinkamų projektų valdyme“ (*She Figures*, 2006, p. 96) – dalyvavimas mokslinėje tiriamojoje veikloje trijuose – aukštojo mokslo, vyriausybės ir verslo įmonių – sektoriuose (*She Figures*, 2006, p. 96). Galiausiai trečiasis – tai

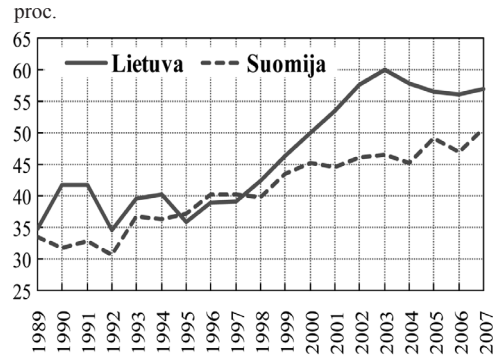
moterų (ir vyrų) išitraukimas į aukščiausius (remiantis naudojamuose šaltiniuose vartojamais terminais – A) akademinės hierarchijos lygmenis. Šis – A – lygmuo, remiantis nacionalinėmis hierarchinėmis struktūromis, yra „vienintelis aukščiausias rangas / pozicija, kurį turint / užimant paprastai atliekama tiriamoji veikla“ (She Figures, 2006, p. 97). (Ir Lietuvoje, ir Suomijoje A lygis reiškia profesorės (-iaus) poziciją (She Figures, 2006, p. 100–102)).

Moterys (ir vyrai) nacionalinėse mokslo bendruomenėse

Pirmas lygmuo: doktorantūros lygmens studijos

Procentinė moterų dalis tarp baigusiųjų doktorantūros lygmens studijas ir įgijusiųjų (Lietuvoje – pirmuosius) mokslo laipsnius Lietuvoje ir Suomijoje 1989 m. buvo beveik vienoda (atitinkamai, 35 proc. ir 33 proc. visų įgijusiųjų). Kitus kelerius metus Suomijoje ši dalis svyravo kelių procentų (tiksliau – 31–33 proc.) ribose, o Lietuvoje 1990–1991 m. moterų dalis staigiai padidėjo iki 42 proc. ir 1993 m. vėl sumažėjo iki 35 proc. Vėlesniais analizuojamais metais moterų dalis tarp įgijusiųjų mokslo laipsnius Suomijoje didėjo palaipsniui nuo 37 proc. 1993 m. iki 50 proc. 2007 m. Lietuvoje 1993–1997 m. mokslo laipsnius įgijusių moterų dalis tarp visų įgijusiųjų svyravo 36–40 proc. ribose, bet vėliau didėjo gerokai sparčiau nei Suomijoje ir 2003 m. pasiekė 60 proc. ribą. Vėliau, 2004–2007 m., šis rodiklis sumažėjo beveik iki 55 proc. (1 pav.).

Matome, kad pastaraisiais metais moterų dalis tarp įgijusiųjų mokslo laipsnius

1 pav. Moterų, įgijusių pirmuosius mokslo laipsnius Lietuvoje ir Suomijoje, pasiskirstymas pagal metus (proc.)

Šaltiniai: Husu, 2001, p. 76; KOTA..., 2008-11-25; Novelskaitė, 2003a.

didėjo ir Suomijoje, ir Lietuvoje. Tačiau Lietuvoje maždaug nuo 1990-ųjų vidurio ypač padaugėjo moterų, sėkmingai baigusių doktorantūros studijas; po 2000 m. šias studijas sėkmingai baigusių moterų skaičiai tapo didesni nei vyrų ir dešimtmečio pradžioje dar padidėjo. Ši moterų skaičiaus didėjimo tendencija pastaruosius penkiolika metų Lietuvoje pastebima visose mokslo srityse (Novelskaitė ir Jurėnienė, 2005). Suomijoje moterų dalis tarp įgijusiųjų mokslo laipsnius didėjo ne taip sparčiai kaip Lietuvoje. Pavyzdžiui, remiantis EK duomenimis, nuo 2001 m. iki 2003 m. moterų dalis baigusiųjų doktorantūros lygmens studijas Lietuvoje padidėjo 9 proc., o Suomijoje – tik 3 proc. (She Figures, 2003, p. 23; She Figures, 2006, p. 21).

Papildomai čia verta atkreipti dėmesį į tai, kad 1999–2003 m. moterų ir vyrų, baigusių doktorantūros lygio studijas, skaičių didėjimo tendencijos Lietuvoje ir Suomijoje buvo gana panašios: nors Lietuvos rodikliai yra kiek didesni nei Suomijos (plg.: Lietuvoje moterų skaičius minu

1 lentelė. *Motery, įgijusių pirmuosius mokslo laipsnius Lietuvoje ir Suomijoje, pasiskirstymas pagal mokslo sritis 2001 m.* ir 2003 m.** (proc.)*

Šalis	Humanitariniai mokslai ir menai		Mokslas, matematika ir kompiuterija		Žemės ūkis ir veterinarija		Sveikata ir socialinė rūpyba		Inžinerija, gamyba ir konstrukcijos		Socialiniai mokslai, verslas ir teisė	
	2001	2003	2001	2003	2001	2003	2001	2003	2001	2003	2001	2003
Lietuva	60	79	45	47	100	50	44	68	30	44	71	64
Suomija	46	58	37	43	39	42	63	64	21	26	51	52

Šaltiniai:

* She Figures, 2003. 2003, p. 43–44;

** She Figures, 2006. 2006, p. 39.

laikotarpiu padidėjo 8 proc., o Suomijoje – 1 proc.; abiejose šalyse vyrų sumažėjo atitinkamai –7 proc. ir –4 proc.), abiejose šalyse daugėjo šio lygio studijas baigusių moterų ir mažėjo šias studijas baigusių vyrų (She Figures, 2006, p. 22).

Analizuojant moterų įsitraukimą į doktorantūros lygmens studijas įvairiose mokslų srityse 2001 m. ir 2003 m. galima pastebėti, kad tik sveikatos ir socialinės rūpybos moksluose 2001 m. santykinė moterų dalis buvo didesnė Suomijoje nei Lietuvoje; visose kitose mokslų srityse analizuojamais metais Lietuvoje moterys sudarė didesnę dalį baigusiųjų doktorantūros lygio studijas nei Suomijoje (1 lentelė).

Nors procentiniai įverčiai Suomijoje kiek mažesni nei Lietuvoje, abiejose šalyse ryškėja bendra tendencija: moterys sudaro santykinai mažesnę dalį tarp baigusiųjų inžinerijos, gamybos, konstrukcijų bei matematikos ir kompiuterijos doktorantūros studijas, nei tarp baigusiųjų humanitarinių mokslų, menų ar socialinių mokslų, verslo, teisės studijas. (Čia verta atkreipti dėmesį, kad labai panašios moterų ir vyrų segregacijos skirtingose mokslo srityse tendencijos ryškėja ir kitose analizuojamoms

šalims artimose šalyse (Latvijoje, Estijoje, Norvegijoje, Danijoje, Švedijoje, Islandijoje) (She Figures, 2003, p. 43–44; She Figures, 2006, p. 39).

Suprantama, ką tik trumpai aptartas doktorantūros lygmens studijas baigusiųjų pasiskirstymas pagal lytį ir mokslų sritį atspindi jau pirmaiu minėtas moterų įsitraukimo į šias studijas tendencijas (tiksliau – moterų, įgyjančių pirmuosius mokslo laipsnius skaičiaus didėjimą mažėjant vyrų skaičiui). Tačiau, lyginant Lietuvos ir Suomijos situacijas, papildomai čia svarbu pažymėti, kad minėtus rodiklius Suomijoje galima vadinti pasiekimais, susijusiais su aktyvia mokslo ir švietimo politika siekiant užtikrinti lyčių lygybę moksle (Husu, 2001, p. 84–89; Women and Science: Review of the situation in Finland, 2001). O Lietuvoje iki 2000 m. tokios politikos nebuvo net užuomazgų, todėl mūsų šalies šių skaičių didėjimą reikėtų traktuoti labiau kaip „savaiminį procesą“, tiesiogiai susijusį su mokslo prestižo smukimu pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės metais ir, konkrečiau, su vyrų pasitraukimu iš mokslinės veiklos (Novelskaitė, 2003b). Tokie procesai nėra būdingi tik

Lietuvai; būtent šiuo laikotarpiu atsirado terminas „laimėtojos tarp pralaimėtojų“ (angl. *winners among losers*) (Siemienska, 2000), apibūdinantis moteris, išitraukusias į mokslo bendruomenes posovietinėse / socialistinėse šalyse.

Antras lygmuo: mokslinė veikla

XXI a. pradžioje Lietuvoje moterys sudarė didesnę dalį visų akademinės bendruomenės narių nei Suomijoje (plg.: 2004 m. duomenimis, atitinkamai 49 proc. ir 41 proc. visų) (Mapping the Maze, 2008, p. 19). Taip pat, stebint moterų ir vyrų tyrėjų ištraukimo į mokslinę veiklą aukštojo mokslo, vyriausybės ir verslo įmonių sektoriuose rodiklius 2000 m. akivaizdu, kad moterų dalis Lietuvoje buvo didesnė nei Suomijoje visuose minimuose sektoriuose (2 lentelė).

Taigi Lietuvoje 2000 m. moterys sudarė 48 proc. aukštojo mokslo sektoriuje dirbančių tyrėjų (Suomijoje – 41 proc.),

47 proc. – vyriausybės sektoriuje (Suomijoje tik 37 proc.) ir 42 proc. – verslo įmonių sektoriuje (Suomijoje tik 18 proc.). 2003 m. duomenys liudija kiek pasikeitusią situaciją. Tiksliau, Lietuvoje moterų sudaroma procentinė aukštojo mokslo ir vyriausybės sektoriuose dirbančių tyrėjų dalis nuo 2000 m. iki 2003 m. padidėjo 1 proc., o atitinkami rodikliai Suomijoje per tą laikotarpį šoktelėjo atitinkamai 12 proc. ir 4 proc. Priešingai verslo įmonių sektoriuje – 2003 m. Lietuvoje moterų tyrėjų dalis tapo mažesnė nei buvo 2000 m. (sumažėjo 13 proc.), bet Suomijoje išliko nepakitusi (tie patys 18 proc.).

Kitas čia analizuojamas rodiklis – tyrėjų skaičiaus kaita skirtinguose sektoriuose rodo, kad 1999–2003 m. tiek Lietuvoje, tiek Suomijoje šie skaičiai didėjo aukštojo mokslo ir verslo įmonių sektoriuose, bet mažėjo vyriausybės sektoriuje (3 lentelė).

Taigi analizuojamu laikotarpiu moterų skaičius vyriausybės sektoriuje Lietu-

2 lentelė. *Procentinė moterų tyrėjų dalis skirtinguose sektoriuose 2000 m. ir 2003 m.*

Šalis	2000*			2003**		
	Aukštojo mokslo sektorius	Vyriausybės sektorius	Verslo įmonių sektorius	Aukštojo mokslo sektorius	Vyriausybės sektorius	Verslo įmonių sektorius
Lietuva	48	47	42	49	50	37
Suomija	41	37	18	53	41	18

Šaltiniai:

* She Figures 2003. 2003, p. 29–30;

** She Figures 2006. 2006, p. 28.

3 lentelė. *Tyrėjų skaičiaus didėjimas pagal lytį ir sektorių 1999–2003 m.*

Šalis	Aukštojo mokslo sektorius		Vyriausybės sektorius		Verslo įmonių sektorius	
	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai
Lietuva	8	2	-10	-14	7	20
Suomija	7	4	0	-4	8	6

Šaltinis: She Figures 2006. 2006, p. 30–32.

voje mažėjo lėčiau nei vyrų (atitinkamai –10 proc. ir –14 proc.), o Suomijoje moterų tyrėjų skaičius išliko nepakitęs, bet vyrų tyrėjų skaičius sumažėjo –4 proc. Be to, įdomu tai, kad analizuojamu laikotarpiu verslo įmonių sektoriuje Lietuvoje kur kas labiau didėjo vyrų nei moterų tyrėjų skaičiai (atitinkamai 20 proc. ir 7 proc.), o Suomijoje – priešingai – labiau didėjo moterų, bet ne vyrų skaičiai (atitinkamai 8 proc. ir 6 proc.).

Kaip nurodoma naudojamuose duomenų šaltiniuose, pastarieji tyrėjų išitraukimo į atskirus sektorius rodikliai atspindi tiek konkretaus sektoriaus ekonominio augimo tempus (t. y. juose didėja tyrėjų skaičius apskritai), tiek sektoriaus patrauklumo tyrėjoms ir tyrėjams lygį (She Figures, 2003, p. 35–39). Tuo remiantis reikėtų manyti, kad analizuojamose šalyse 1999–2003 m. 3 lentelėje įvardyti sektoriai plėtojosi nevienodai. Tačiau, akivaizdu, kad Suomijoje visi trys sektoriai moterims buvo patrauklesni (ar atviresni?) nei vyrams (t. y. moterų skaičius didėjo greičiau nei vyrų ar bent nemažėjo), o Lietuvoje tik aukštojo mokslo ir vyriausybės sektoriai moterims buvo patrauklesni (ir vėl: atviresni?) nei vyrams; verslo sektorius moterims vis dėlto tebebuvo kur kas mažiau prieinamas nei vyrams.

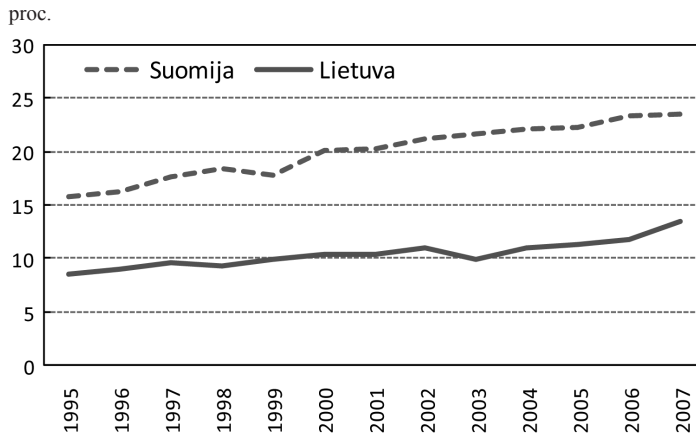
Deja, išsami moterų tyrėjų dalyvavimo skirtinguose sektoriuose atskirose mokslų srityse Lietuvoje ir Suomijoje analizė negali būti atlikta dėl duomenų trūkumo. Šiuo atveju tegalima pasakyti, kad 1999–2000 m. aukštojo mokslo sektoriuje Lietuvoje buvo vos keliais procentais daugiau moterų tyrėjų nei Suomijoje gamtos, inžinerijos ir technologijos, medicinos, že-

mės ūkio mokslų srityse (plg.: 25–55 proc. įvairiose srityse Lietuvoje ir 22–52 proc. Suomijoje); socialinių ir humanitarinių mokslų srityse Lietuvoje buvo santykinai daugiau moterų nei Suomijoje (plg.: atitinkamai, 57 proc. ir 47 proc.; 67 proc. ir 51 proc.) (She Figures, 2003, p. 47–48). Taigi reikia pripažinti, kad nepaisant šio straipsnio įvadinėje dalyje minėtų lyčių lygybės politikos diegimo skirtumų Lietuvoje ir Suomijoje, lyčių pasiskirstymas įvairiose mokslo srityse aukštojo mokslo sektoriuje apie 2000 m. šalyse buvo labai panašus. Vienintelis akivaizdesnis skirtumas čia – tik sąlyginai mažesnis Suomijoje moterų išitraukimas į tokias „moteriškas“ mokslų sritis kaip socialiniai ir humanitariniai mokslai.

Trečias lygmuo: moterys akademinėje hierarchijoje

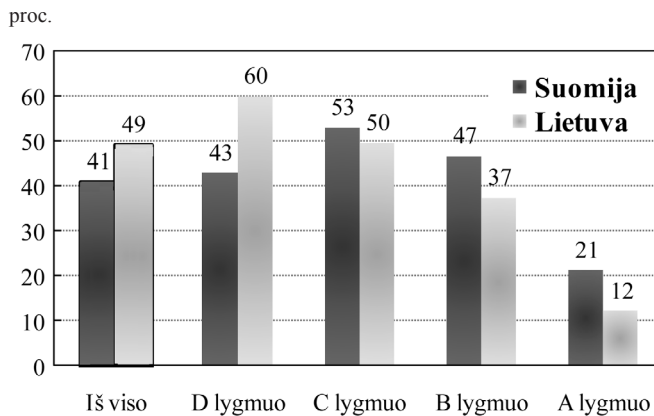
Prieinami statistiniai duomenys rodo, kad 1995–2007 m. moterų, turinčių profesorės vardą / poziciją Suomijoje daugėjo kiek sparčiau nei Lietuvoje. Be to, Suomijoje moterų profesorių buvo santykinai daugiau nei Lietuvoje (2 pav.).

Lietuvoje 1995 m. moterys sudarė vos 9 proc. visų turinčių profesorės (-iaus) vardą, 2000 m. – 10 proc., o 2007 m. – 13,5 proc. Suomijoje analogiškas rodiklis 1995 m. buvo 16 proc., 2000 m. – 20 proc., o 2007 m. – 24 proc. Taigi nors dėl žemesniųjų akademinės hierarchijos pozicijų analizuojamais metais moterys kovėsi gerokai aktyviau Lietuvoje nei Suomijoje, į aukštesnius akademines hierarchijos lygmenis Suomijoje moterys išitraukė (buvo įleistos?) aktyviau nei Lietuvoje.

2 pav. *Moterys profesorės Lietuvoje ir Suomijoje 1995–2007 m. (proc.)*

Šaltiniai: KOTA..., 2008-11-25; Mokslo darbuotojai ir jų veikla 1999, p. 17; 2000, p. 17; 2003, p. 12; 2007, p. 18; 2008, p. 23.

3 pav. *Moterų tyrėjų pasiskirstymas pagal lygmenis Lietuvoje ir Suomijoje 2004 m.*

Šaltinis: Mapping the Maze, 2008, p. 19.

Lygmenys:

A lygmuo: etatinis profesorius (angl. *full professor*) (She Figures 2003. 2003, p. 98);

B lygmuo: asocijuotoji (-asis) profesorė (-ius) (angl. *associate professor*) (She Figures 2003. 2003, p. 98);

C lygmuo: asistuojanti (-s) profesorė (-ius) (angl. *assitant professor*) (She Figures 2003. 2003, p. 98);

D lygmuo: kita (naudojamuose duomenų šaltiniuose neapibrėžiama).

Kaip minėta pirmiau, remiantis EK duomenimis, 2004 m. moterys Lietuvoje sudarė beveik pusę (49 proc.), o Suomijoje – 41 proc. akademinio personalo. Tačiau analizuojant akademinio personalo pasiskirstymą pagal lytį skirtingo lygio pozicijose akivaizdu, kad tiek Lietuvoje, tiek

Suomijoje moterys telkiasi žemesnio lygio pozicijose ir jų ryškiai mažėja kylant akademinės hierarchijos laiptais aukšty. Nepaisant to, pastaroji moterų daugumos žemesnio lygio pozicijose tendencija kur kas ryškesnė Lietuvoje nei Suomijoje (3 pav.).

Taigi Lietuvoje 2004 m. moterys vis

4 lentelė. *Moterys ir vyrai profesorės (-iai) Lietuvoje ir Suomijoje (proc.)*

Šalis	A lygio personalas			
	2000*		2004**	
	Moterys (% nuo visų moterų)	Vyrai (% nuo visų vyrų)	Moterys (% nuo visų moterų)	Vyrai (% nuo visų vyrų)
Lietuva	2	12	2	12
Suomija	8	23	9	23

Šaltiniai:

* She Figures 2003. 2003, p. 64;

** She Figures 2006. 2006, p. 58.

dėlto sudarė didžiausią dalį (60 proc.) akademinio personalo narių žemiausiose pozicijose (D lygmuo). Suomijoje žemiausiam akademinės hierarchijos lygyje moterų buvo mažiau nei pusė (43 proc.). Įdomu tai, kad nors, kaip minėta, ir Lietuvoje, ir Suomijoje kylant akademinės hierarchijos laiptais moterų sudaromos procentinės dalys tarp personalo mažėja, C, B ir A lygi pasiekusių moterų Suomijoje buvo daugiau nei Lietuvoje (plg.: atitinkamai, 53 proc. ir 50 proc., 47 proc. ir 37 proc., 21 proc. ir 12 proc.). Pastarieji duomenys atskleidžia santykinai aktyvesnio moterų įsitraukimo į mokslo bendruomenę Lietuvoje esmę: į bendruomenę yra įleidžiama gana daug moterų ir jos „užkonservuojamos“ žemose pozicijose. Šitai patvirtina ir tas faktas, kad moterų habilituotų mokslo daktarių skaičius Lietuvoje nuo 1995 m. iki 2006 m. svyravo tarp 110 ir 115, ir tik 2007 m. Lietuvoje atsirado 130 antruosius mokslo laipsnius turinčių moterų (Mokslo darbuotojai, 2008, p. 23). Profesorių skaičius kito kiek smarkiau. Tai yra, 1995–2003 m. moterų profesorių įvairiais metais Lietuvoje tebuvo 58–68, o 2004 m. atsirado net 82 profesorės; iki 2007 m. Lietuvoje 110 moterų jau turėjo profesorių vardus (Mokslo darbuotojai, 2008, p. 23). Tačiau pastarieji

skaičiai realiai yra nykstamai menki tarp beveik 2500 mokslo laipsnius turinčių moterų Lietuvoje.

Remiantis EK duomenimis, tiek 2000 m., tiek 2004 m. tik 2 proc. visų tyrėjų moterų Lietuvoje turėjo aukščiausio lygio akademinės pozicijas (t. y. buvo profesorės). Suomijoje tokios moterys 2000 m. sudarė 8 proc., o 2004 m. – 9 proc. visų akademinėje srityje dirbančių moterų (4 lentelė).

Vertinant analogiškus vyrų pasiekimus abiejose šalyse galima konstatuoti, kad vos 2 iš 100 moterys tyrėjos (bet daugiau nei 1/5 vyrų tyrėjų) yra profesorės Lietuvoje; Suomijoje beveik dešimtadalis moterų tyrėjų yra profesorės (bet profesoriai yra beveik penktadalis vyrų). Nors moterų profesorių skaičius šalyje 2001 m. Suomiją iškėlė į pirmą vietą tarp visų tuometinių ES šalių (Women and Science, 2001, p. 4), vis dėlto akivaizdu, kad moterims yra sunkiau nei vyrams pasiekti aukščiausias mokslines pozicijas ne tik Lietuvoje, bet ir Suomijoje.

Be to, 2004 m. nacionalinėse mokslo tarybose moterys sudarė beveik pusę (48 proc.) narių Suomijoje ir tik 17 proc. visų narių Lietuvoje. Šiuo atveju nėra abejonės, kad vienodas abiejų lyčių atstov(i)ų dalyvavimas Suomijoje – tai 1995 m. pa-

5 lentelė. „Stiklinių lubų“ indeksas Baltijos ir Šiaurės šalyse 2004 m.

Šalis	Lietuva	Estija	Latvija	Danija	Islandija	Švedija	Suomija	Norvegija
SLI	3,2	2,6	2,2	2,3	2,2	2,1	1,8	1,7

Šaltinis: She Figures 2006. 2006, p. 59.

PASTABA. Techniškai, skaičiuojant SLI yra lyginamos moterų sudaromos santykinės dalys A lygio (profesorės) pozicijose su moterų sudaroma santykinė dalimi visoje akademinėje populiacijoje. Tai rodo galimybę (ar jos nebuvimą) moterims judėti aukštn profesinės hierarchijos struktūromis. SLI = 1 reiškia, kad ir vyrai, ir moterys vienodai gali būti paaukštinti; SLI < 1 rodo, kad moterys turi daugiau galimybių būti paaukštintos nei vyrai; SLI > 1 reiškia, jog vyrai turi daugiau galimybių būti paaukštinti nei moterys. Kitaip sakant, kuo didesnė SLI reikšmė, tuo storesnės „stiklinės lubos“ ir tuo sunkiau moterims pasiekti aukščiausias pozicijas (She Figures 2006. 2006, p. 52).

tvirtinto lygybės akto dėl minimalaus (40) procento moterų ir vyrų vyriausybės komitetuose, darbo grupėse, mokslo komitetuose ir kitose atitinkamose institucijose (Women and Science, 2001, p. 1, 3) padarinys.

Platesniame kontekste, lyginant posovietines Baltijos ir Šiaurės šalis tarpusavyje, svarbu pažymėti, kad nors visose šalyse ryškėja mokslo feminizacijos tendencijos, daugiau panašumų yra Baltijos ir Šiaurės šalių grupių viduje. O lyginant grupes tarpusavyje matyti, kad Šiaurės šalyse moterys sėkmingiau lipa mokslinės karjeros laiptais nei Baltijos šalyse. Kad moterims tyrėjoms santykinai prasčiau sekasi siekiant aukščiausio lygio – profesorės – pozicijos Lietuvoje nei kitose analizuojamose šalyse, geriausiai atspindi aukščiausias „stiklinių lubų“ indeksas (toliau – SLI), rodantis santykinę tikimybę moterims (lyginant su vyrais) turėti aukščiausias akademines pozicijas (She Figures, 2006, p. 52). 5 lentelėje pateiktas šis indeksas Baltijos ir Šiaurės šalyse.

Svarbu pažymėti, kad nė vienoje iš Baltijos ir Šiaurės šalių SLI 2004 m. nebuvo artimas vienetai (o tai reikštų, kad moterų ir vyrų galimybės turėti aukščiausias mokslines pozicijas yra lygios). Tačiau akivaizdžiai matyti, kad Lietuvos mokslininkų galimybės pačios mažiausios

iš visų aštuonių Baltijos ir Šiaurės šalių (plg.: atitinkamai 3,2 ir 1,7–2,6). Lietuva šiuo atveju išsiskiria kaip aiški atsilikėlė; čia taip pat aiškios ir šalys lyderės: Norvegija ir Suomija, kuriose SLI nesiekė net 2. Įdomu, kad pagal SLI rodiklį Latvija iškrinta iš posovietinių valstybių grupės ir patenka tarp tokių Šiaurės šalių kaip Danija, Islandija, Švedija. Tačiau šiuo atveju klausimas – ar Latvijos pozicija atspindi aukštą lyčių lygybės įtvirtinimo lygmenį nacionalinėje mokslo bendruomenėje, ar (kas būtų labiau tikėtina remiantis pirmiau pateiktais duomenimis) tai tėra ypač sparčios mokslo bendruomenės feminizacijos (dėl jos nepatrauklumo vyrams) padarinys – lieka atviras.

Diskusija: lyčių lygybė ir moterų dalyvavimas moksle

Moterų ir vyrų įsitraukimo į Lietuvos ir Suomijos mokslo bendruomenės ir karjeros šiose bendruomenėse analizė rodo, kad tiek Lietuvoje, tiek Suomijoje XX a. pabaigoje–XXI a. pradžioje sparčiai daugėjo moterų mokslininkų. Tačiau analizuojamu laikotarpiu moterų mokslininkų Lietuvoje daugėjo sparčiau nei Suomijoje; pirminėse (t. y. doktorantūros) ir žemiausiose akademines hierarchijos pozicijose Lietuvoje moterų pastaraisiais metais buvo daugiau

nei Suomijoje. Nepaisant to, kylant akademinės hierarchijos pozicijomis aukštyn, moterų dalis tarp akademinio personalo akivaizdžiai mažėja tiek Lietuvoje, tiek Suomijoje. Tačiau Suomijoje lyčių disbalansas aukščiausiose akademinėse pozicijose apie 2000 m. buvo aiškiai mažesnis nei Lietuvoje. Taigi, remiantis straipsnyje pristatomo tyrimo rezultatais, vertinant Lietuvos situaciją reikia pripažinti, kad, nepaisant esamų vienodų nacionalinių mokslo bendruomenių feminizacijos tendencijų bei gana panašios lyčių segregacijos mokslo srityse ir stratifikacijos tiek Lietuvos, tiek Suomijos akademinėse hierarchijose, vis dėlto moterų padėtis Lietuvos mokslo bendruomenėje yra blogesnė nei Suomijos.

Statistinių duomenų, atspindinčių lyčių segregaciją mokslo srityse ir stratifikaciją akademinėse hierarchijose Lietuvos ir Suomijos mokslo bendruomenėse analizė rodo, kad analizuoti šių dviejų šalių rodikliai reikšmingai nesiskiria. Kodėl Lietuvos ir Suomijos situacija yra tokia, kokia yra, vienareikšmiškai atsakyti kol kas neįmanoma pirmausia dėl vis dar jaučiamo reikiamų tyrimų trūkumo. Ligšiolinės ir gana fragmentiškos reiškinių studijos Lietuvoje rodo, kad fizinių ir technologijos mokslų srityse dirbančios moterys yra linkusios pačios atsisakyti karjeros ambicijų (Žiliukaitė, 2006). Panašiai moterys mokslininkės atmeta mokslinės karjeros galimybes ir medicinos mokslų srityje (Novelskaitė, 2008c). Be to, pastarojoje mokslų srityje mokslinė karjera neatsiejamai susipina su socialiniais moters turimais ryšiais (pvz., sutuoktinis) arba sunkiu, fiziškai sekiančiu darbu. Fizinių ir technologinių

mokslų mokslininkės taip pat pabrėžia, kad didžiausia kliūtis jų mokslinei karjerai – darbo ir šeimos nesuderinamumas dėl šeimos pareigų priskyrimo vien moterims (Purvanekienė, 2006). Kaip moterys siekia mokslinės karjeros kitose mokslų srityse, kol kas dar nėra žinoma.

Suomijoje taip pat 2000 m. pradžioje vis dar nebuvo išsamių plačios apimties studijų apie lyties ypatumus akademinėje aplinkoje (Husu, 2001, p. 81). Kaip rodo daktaro laipsnį įgyjančių moterų skaičiaus didėjimas Suomijoje (Husu, 2001, p. 76), specialios lyčių lygybės moksle didinimo priemonės (Women and Science, 2001), tikėtina, turi teigiamą poveikį. Tačiau Šiaurės šalių mokslininkai, tyrinėjantys moterų moksle problemas, nėra patenkinti pažanga. Kaip pažymi šiuos procesus Suomijoje tyrinėjanti ekspertė, esamos „profesorių kvietimo praktikos [Suomijoje] yra tendencingos lyties atžvilgiu ir, panašu, yra netiesioginė moterų – akademinės bendruomenės narių – diskriminavimo sistema“, o „Suomijos įstatymai telieka tuščias laiškas“ šioje srityje (Husu, 2000, p. 225–226). Verta pasakyti, kad ir kitose Šiaurės šalyse situacija yra gana panaši: Švedijoje „vyrai dominuoja akademiniam pasaulyje aukščiausiu ir net vidutiniu lygmenimis“ (Elg ir Jonnergard, 2003, p. 154), o Norvegijos akademinėje bendruomenėje dominuoja vyrai (Rogg, 2001). Ir nors vyrų dominavimas pastarosios šalies akademinėje bendruomenėje „patiria tokių išorinių jėgų, kaip lyčių lygybės politika, spaudimą“, ir fakto, kad beveik pusė bendruomenės narių yra moterys, „panašu, kad vyrų dominavimas sukelia tam tikro pobūdžio aklumą“, kuris gali būti interpretuojamas kaip moterims taikomi ki-

tokie standartai (Rogg, 2001, p. 160–161). Taigi mitas apie visaapimančią lyčių lygybę Šiaurės šalyse lyg ir susvyruoja (jį neigia ir Husu (2000, p. 222)), o klausimas – kaip gana aktyviai į mokslines veiklas įsitraukiančioms moterims ne tik formaliai atverti, bet ir realiai užtikrinti karjeros galimybes nacionalinėse mokslo bendruomenėse – faktiškai lieka atviras.

Išvados

Šis straipsnis – tai vienas pirmųjų mėginimų pažvelgti į Lietuvos mokslą per moterų dalyvavimo jame prizmę palyginus Lietuvos, kaip vienos iš posovietinių Baltijos šalių, situaciją su daugiausia iš ES šalių narių šioje srityje pasiekusios Šiaurės šalies – Suomijos – situacija. Deja, giluminei palyginamajai analizei reikalingi duomenys šiandien vis dar nėra prieinami; taigi atlikta analizė, nors ir atskleidžia tam tikras tendencijas ir dėsningumus, nėra pakankama, kad būtų galima formuluoti vienareikšmes išvadas ir pateikti neginčijamus apibendrinimus. Todėl straipsnyje pristatytos studijos išvadas būtų galima pateikti kaip hipotezes:

- Lietuvoje ir Suomijoje vyksta mokslo bendruomenės feminizacija: sparčiai didėja moterų skaičius doktorantūroje, jų dalis tarp mokslininkų. Tačiau tikėtina, kad pastarieji procesai šalyse vyksta

dėl skirtingų priežasčių: Suomijoje feminizaciją nulemia aktyvi lyčių lygybės moksle politika; pagrindinė feminizacijos priežastis Lietuvoje – mokslinės karjeros patrauklumo sumažėjimas ir su tuo susijęs vyrų traukimasis iš mokslinės veiklos sektorius.

- Tiek Lietuvoje, tiek Suomijoje moterims sunku pasiekti aukščiausias akademinės hierarchijos pozicijas. Tačiau Suomijos rodikliai šiuo atveju yra geresni nei Lietuvos. Tikėtina, pastarasis skirtumas – tai tiesioginis šalyse vykdomos lyčių lygybės moksle politikos padarinys.

Taigi nesant pakankamai išsamios informacijos, belieka rekomenduoti tęsti lyginamuosius tyrimus, praplečiant juos atitinkamos lyčių lygybės politikos ir socialinių ekonominių procesų analize, į ją įtraukiant daugiau šalių. Tačiau, nepaisant to, pastarosios šiame straipsnyje pristatytos analizės (nors hipotetinės) išvados atkreipia dėmesį į poreikį tobulinti Lietuvos švietimo politiką – integruoti lyčių lygybės aspektą siekiant užtikrinti lygias mokslinės veiklos ir mokslinės karjeros galimybes vyrams ir moterims Lietuvoje. Taip pat, žvelgiant giliau, šios išvados suponuoja poreikį reformuoti esamą Lietuvos švietimo sistemą taip, kad Lietuvoje būtų formuojama sąmoningai esmines šiandienines vertybes (demokratija, lygybė, humanizmas ir pan.) suvokianti jaunoji karta.

LITERATŪRA

Blagojević M., Bundule M., Burkhardt A., Calloni M., Ergma E., Glover J., Groó D., Havelková H., Mladenich D., Oleksy E. H., Sretenova N., Tripisa M. F., Velichová D., Žvinklienė A. Talentų švaistymas: privačių interesų virtimas visuomenine problema. Moterys ir mokslas Enwise šalyse. Enwise

ekspertų grupės skirta ataskaita apie Vidurio ir Rytų Europos šalių bei Baltijos valstybių mokslininkes. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2003.

Elg U., Jonnergard K. The inclusion of female PhD students in academia: a case study of Swedish

university department // Gender, Work and Organizations. 2003, 10 (2), p. 154–174.

Hausmann R., Tyson L. D., Zahidi S. The Global Gender Gap Report 2008. Geneva: World Economic Forum, 2008.

Higher Education and Governance in Europe: policies, structures, funding and academic staff. European Commission: Eurydice, 2008.

Husu L. Sexism, Support and Survival in Academia. Academic women and Hidden Discrimination in Finland. Helsinki: University of Helsinki, 2001.

Husu, L. 2000. Gender discrimination in the Promised Land of gender equality // Higher Education in Europe. 2001, 25 (2), p. 221–228.

KOTA – A Statistical Database Maintained by the Finnish Ministry of Education Containing Data on Universities. 2004. Prieiga per internetą: <http://e.finland.fi/netcomm/news/showarticle.asp?intNWSAID=19752>

KOTA. Statistiniu duomenų bazė. <https://kota-plus.csc.fi/online/Etusivu.do>

Lopez-Claros A., Zahidi S. Women's Empowerment: Measuring the Global Gender Gap. Geneva: World Economic Forum, 2005.

Mapping the Maze: Getting More Women to the Top in Research. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008.

Moksleivės ir studentės tiksliausiuose ir technologijos moksluose. Lietuvos švietimo sistemos būklės tyrimo ataskaita. Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerija, 2008. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/svietimo_bukle/tyrimai_sb.htm

Mokslo darbuotojai ir jų veikla xxxx m. Vilnius: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 1999–2008.

Novelskaitė A. Moterys Lietuvos mokslo bendruomenėje. Sociologinė analizė. Daktaro disertacija. Kaunas, KTU, 2003a.

Novelskaitė A. Women's role and status in Lithuanian scientific community: do they change? / The 5th European Feminist Research Conference Gender and Power in the New Europe. Sweden: Lund University, 2003b. Prieiga per internetą: http://www.iia.v.nl/epublications/2003/Gender_and_power/5thfeminist/paper_329.pdf

Novelskaitė A. Moterys moksle ir lyčių lygybės moksle politika: situacija Lietuvoje ir Europos Sąjungos kontekstas. M. Taljūnaitė, E. K. Sviklas, sud. Mokslininkų ir tyrėjų gebėjimų ugdymas Lietuvai integruojantis į Europos Sąjungos infrastruktūrą. Vilnius: STI, 2008a, p. 53–93.

Novelskaitė, A. Veiksniai, turintys įtakos studentėms (-tu) nusiteikimui tęsti studijas magistran-

tūroje // Acta paedagogica Vilnensia. 2008b, t. 21, p. 178–191.

Novelskaitė A. How to acquire scientific degree in field of medical science in Lithuania. Women-physician-scientists' personal experience based strategies // Acta Medica Lituanica [priimtas spaudai], 2008c.

Novelskaitė A., Jurėnienė V. Moterys Lietuvos mokslo bendruomenėje 2000–2004 m. IV Lietuvos moterų suvažiavimo simpoziumas „Moterys ir mokslas“. Vilnius, 2005-08-28. [nepublikuota medžiaga]. 2005.

Osborn M., Rees T., Bosch M., Ebeling H., Hermann C., Hilden J., McLaren A., Palomba R., Peltonen L., Vela C., Weis D., Wold A., Mason J., Wennerås C. Science policies in the European Union: Promoting excellence through mainstreaming gender equality. A Report from the ETAN Expert Working Group on Women and Science. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2000.

Purvanekienė G. Women in science: work-family balance. The project BASNET. International conference „Science policies meet reality: gender, women and youth in science in Central and Eastern Europe“, CEC for women and youth in science, Prague, Czech Rep., 1–2 December. 2006. Prieiga per internetą: <http://www.cec-wys.org/prilohy/9c7776d3/Purvanekiene.pdf>

Rogg E. Passion and pain in academia // NORA. 2001, 3 (9), p. 154–161.

Siemienska R. Women in Polish Academia: Winners among Losers // Higher Education in Europe. 2000, 25 (2), p. 163–172.

She Figures 2003. Women and Science. Statistics and Indicators. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2003.

She Figures 2006. Women and Science. Statistics and Indicators. 2006. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Urbonienė A. Are technological and physical sciences suitable only for men? Students' attitudes from the gender perspective. In: V. Jurėnienė, A. Urbonienė. Gender Studies in Baltic States. International conference materials. 2007, p. 116–126.

Women and Science: Review of the situation in Finland. 2001. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/research/science-society/pdf/women_national_report_finland.pdf

Women in Science and High Technology in the Baltic States. Problems and Solutions. FP6 BASNET project results. Vilnius, 2007.

Žiliukaitė R. Women's participation in decision-making in science: the project BASNET // International conference „Science policies meet reality: gender, women and youth in science in Central

and Eastern Europe“, CEC for women and youth in science, Prague, Czech Rep., 1–2 December. 2006. Prieiga per internetą: <http://www.cec-wys.org/prilohy/9c97a50e/Ziliukaite.pdf>

STATISTICAL TENDENCIES OF WOMEN'S AND MEN'S SCIENTIFIC CAREERS IN LITHUANIA AND FINLAND: COMPARATIVE ANALYSIS*

Aurelija Novelskaitė, Giedrė Purvaneckienė

S u m m a r y

The paper is devoted for comparative analysis of women's and men's participation in two rather different scientific communities such as Lithuania and Finland. The aim of the paper is two-fold. First, to evaluate Lithuanian situation in the context of other country. Comparison of Lithuanian and Finland is meaningful here because despite the countries have rather different political and economical achievements, socio-cultural traditions, and socio-historical heritage, they both are members of European Union; also both countries belong to the one geographical region. Secondly, to compare Lithuanian and Finnish situation in the context of gender equality achievements in the country. The comparison is trying to answer a question about effect of focused gender equality policy onto women's involvement into scientific community in general and, more specifically, about women-scientists' possibilities to achieve the highest levels of academic hierarchies.

Three main sources of statistical data were used: on the national level – information from statistical data base on Lithuanian scientists as well as statistical information published by national dept. of statistics, and (b) KOTA – statistical data base on Universities

in Finland; on international level, – statistical information which was published by European Commission in 2003 and 2006.

Analysis of the materials demonstrates, in general, both Lithuanian and Finnish scientific communities experienced rapid feminization around 2000. However, despite the feminization was faster in Lithuania and women composed slightly larger portion among scientists in all fields of science in the country, Finland was doing better in terms of women-scientists' achievements reaching the highest levels of national academic hierarchy. Credible explanations of the similar tendencies of feminization and different achievements of women scientists in two countries are different. That is, the main reason behind feminization in Lithuanian (as well as in other post-soviet countries) scientific community is diminished status of science in the society (unattractiveness of scientific careers, men's retreat from the field). Supposedly, feminization of Finnish scientific community was a direct outcome of active gender equality focused policy in the field and in the country in general.

Keywords: gender, scientific career, women's scientific career, European Union.

Įteikta: 2008 11 15

Priimta: 2009 02 15

* Preparation of the paper was funded by Lithuanian Science and Studies Foundation (project T-12/08, 2008).